

Virge Kuningas-Turu
Sotsiaalministeerium
virge.kuningas.turu@sm.ee

Teie: 17.03.2021

Meie: digitaalallkirjas nr 1-8-2/21/23

Arvamus ligipääsetavuse seaduse eelnõu projektile

MTÜ Lastekaitse Liit tänab Sotsiaalministeeriumi võimaluse eest esitada arvamus seoses ligipääsetavuse seaduse eelnõu projektiga. Tunnustamist väärivad riigi viimase kahe aasta sammud ligipääsetavuse teemaga tegelemisel. Siiski on Eestil käia veel pikk tee - saavutamaks eesmärk parandada elukeskkonna ligipääsetavust, et tagada sel viisil võrdsed (pigem küll võrdsemad) võimalused ning parandada ühiskonnaliikmete elukvaliteeti ning toimetulekuvõimet. Suurimaks probleemiks ligipääsetavuse valdkonnas on elukeskkonna enamiku osade täielik või puudulik ligipääsetavus paljude inimeste jaoks. Elukeskkonna ja selle osade (teed, hooned, teenused, kaubad jm) kujundamisel ei võeta arvesse inimese elukaart ja asjaolu, et suure osa ühiskonnast moodustavad lapsed, vanemaealised, erivajadusega inimesed ja paljud teised, kes ei saa keskkonda samal viisil kasutada võrreldes näiteks keskmist kasvu ja heade füüsiliste võimetega inimesega.

Käesolev eelnõu on üks tervitatav samm ligipääsetavuse parandamise teel, kuid nagu Lastekaitse Liit oma arvamus esises ligipääsetavuse rakkerühma loomise eelnõuga (Riigikantseleile kiri 1-8/2/19/39) rõhutas, **vaja on pöörata ligipääsetavuse puhul rõhku terviklikule lähenemisele.**

Seega esitab Lastekaitse Liit käesoleva arvamus terviklikust vaatest lähtudes. Seadis ju ka Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2019–2023 punkt 8.11 eesmärgiks parandada elukeskkonna ligipääsetavust kõigi valdkondade üleselt. Sellest eesmärgist lähtudes otsustas Vabariigi Valitsus 26. septembril 2019. aastal luua ligipääsetavuse rakkerühma, mille põhikoosseisu kuulub ka MTÜ Lastekaitse Liit.

Ligipääsetavuse rakkerühma vahearuande (2020)¹ kohaselt peab riiklik lähenemine ligipääsetavusele olema terviklik. **Selleks, et iga inimene tunneks end ühiskonnas tegusa, väärika ja teretulnuna, ei piisa, et üksik teenus või ehitis vastaks kaasava disaini põhimõtetele – oluline on kasutaja teekonna tervikvaade alates koduuksest kuni teenuse või kaubani soovitud asukohas.** Teekonna tervikvaade aitab näha ka ligipääsetavuse kui valdkonna ulatust ning toob esile suure arvu poliitikavaldkondi, mille loomulik osa peab olema ligipääsetavusega arvestamine – ruumiline planeerimine, hooned (sh avaliku otstarbega

¹ Loe lähemalt rakkerühma aruandeid: <https://riigikantselei.ee/ligipaasetavus>

hooned ning äri- ja elukondlik kinnisvara), teede taristu, ühistransport, erinevad riigi ja erasektori teenused, e-keskkonnad ja -teenused, audiovisuaalmeedia jpm.

Eelnõu projekti kaaskirjas on markeeritud, et, kuigi algselt liikus töö olemasolevate õigusaktide muutmise suunal, on töörühm LPD üle võtmiseks nüüdseks siiski välja töötamas uut tervikseadust. Kui räägime tervikseadusest, siis seaduse pealkiri annab eelduse ligipääsetavuse terviklikule lähenemisele, samas katab see ikkagi ainult LPD üle võtmisega seonduva. Seega **eelnõu puhul ei saa rääkida terviklikust lähenemisest ligipääsetavusele** – mistõttu võib-olla pealkiri eksitav. Endine Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik Uno Lõhmus rõhutab oma artiklis „Põhiseaduslik õigusselguse põhimõte“, et õiguskindluse ja õigusselguse põhimõtted on liberaalse õigusriigi aluspõhimõtted². Kõik normitehnikat käsitlevad juhendid ja eeskirjad – Vabariigi Valitsuse määrusega kinnitatud „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“, Riigikogu juhatause kinnitatud „Riigikogus menetletavate eelnõude normitehnika eeskiri“, Justiitsministeeriumi koostatud „Normitehnika käsiraamat“ ja „Ühine normitehnika juhend Euroopa Liidu õigusaktide koostamiseks“ – rõhutavad üksmeelselt, et õigusakti keel peab olema selge, ühetähenduslik ja täpne. Seega tuleb õigusaktid sõnastada piisavalt selgelt ja arusaadavalt, et isikul oleks võimalik oma käitumist kujundada ja asjaolusid arvestades mõistlikul määral ette näha tagajärgi, mida tema tegevus võib kaasa tuua.

Terviklikkusest räägiti ka ligipääsetavuse rakkerühma riikliku korralduse teemagrupis, mille seisukoht oli, et **tänane vaade ligipääsetavusele on liiga kitsas**³. Ligipääsetavuse “laia vaate” puudumise tõttu on valdkondlik teemakäsitlus õigusaktides jäänud puudega inimeste erivajaduste keskseks. Osaliselt on see tingitud kasutatavast rahvusvahelisest terminoloogiast. Ligipääsetavus [*accessibility*] terminina ongi eelkõige kasutusel kirjeldamiseks ehitiste, teenuste või informatsiooni kättesaadavust puudega inimestele, samal ajal kui universaalne disain [*universal design*] seab eesmärgiks arvestada võimalikult paljudele kasutajagruppidega ning kaasav disain [*inclusive design*] kasutab elukeskkonna kujundamisel erinevate sihtgruppide pakutavat parimat kasutajakogemust. Pelgalt puudega inimeste erivajadusi arvestav lähenemine võimaldab taandada kogu ligipääsetavuse temaatika võrdlemisi väikese ühiskonna osa vajadustele, mis omakorda võimaldab argumenteerida ühiskonna jaoks näiliselt kulutõhusamate suunatud erilahenduste poolt, nt invataksio vs ligipääsetavad ühistranspordipeatused ja veerem.

Siin saab eelnõu puhul tunnustada, et erinevalt direktiivist, kus viidatakse küll vanusele, on eelnõus sihtgrupina välja toodud ka lapsed ja noored.

Lapsed on üheks sihtgrupiks, kellele ei ole Eesti ühiskonnas alati tagatud ligipääsetavus vajalikele teenustele, mistõttu on **äärmiselt oluline pöörata tähelepanu lapse jaoks**

2 Lõhmus, U. (2015) Põhiseaduslik õigusselguse põhimõte. Õiguskeel 4/2015. Arvutivõrgus leitav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uno_lohmus_pohiseaduslik_õigusselguse_pohimote.pdf

3 Loe lähemalt: Ligipääsetavuse rakkerühm. Riikliku korralduse töögrupp. Lõpparuanne (2020) <https://riigikantselei.ee/ligipaasetavus>

lapsesõbralikele lahendustele nii teenuste ja nende kohta käiva info kättesaadavuses kui mõistetavuses. Sama kinnitab, ka riigikantslei ja sotsiaalministeeriumi tellitud ning Rakendusliku Antropoloogia Keskuse 2019 läbi viidud laste ligipääsetavuse uuring⁴. Lastel tuleb igapäevasel kodu-kool teekonnal ette mitmeid ligipääsetavuse takistusi liikluses, ühistranspordis, koolis, kauplustes ja avalikus ruumis tervikuna. Kui rääkida eelnõu valguses e-keskkondadest, siis **laste ja noorte puhul on oluline, et kasutustingimused neile suunatud keskkondades oleks eakohases keeles. Tähelepanu tuleb pöörata puudega laste ligipääsemisele (kasutatatvus) lastele e-keskkondadele.** TV-s olevad lastesaated ei ole peaaegu üldse suunatud erivajadustega lastele ehk siis neil puudub kirjeldustõlge, viipekeeletõlge jm vajalik, ka ERRi lasteportaali (<https://lastekraan.err.ee/>) oleks vaja täiustada.

Ligipääsetavuse rakkerühma riikliku korralduse teemagrupp osundas ka teisele terviklikkusega seonduvale kitsaskohale - Eestis **puudub kaasava disaini põhimõtetest lähtuv ligipääsetavuse liikuvusepõhine kontseptsioon.** Täna hinnatakse ligipääsetavuse seisukohast vaid üksikobjekti või -teenust. See, et näiteks perearstikeskuse ruumid või muuseumi püsiekspositsioon on lahendatud ligipääsetavana lähtudes kaasava disaini põhimõtetest ei taga veel kõigile juurdepääsu teenuseni, kui tänavaruum või ühistransport ei toeta samu põhimõtteid. **Terviklahenduse puudumine ei võimalda vähendada sihtgrupi liikumisvajadustest** (nt lapse viimine kooli, liikumispuudega inimese viimine teatrisse või eaka viimine arsti juurde) **tingitud teise isiku sundliikumisi sellisel määral, et sellega kaasneks ühiskonna jaoks märgatav kulude kokkuhoid, olgu see siis transpordi, keskkonnahoiu või sotsiaalhoolduse valdkonnas.**

Seega jõuame Eesti suure valupunktini - **regionaalne ebavõrdsus ja selle süvenemine, mis on jätkuvalt suureks väljakutseks**⁵. Lastega leibkondade heaolu ja toimetulek sõltub suurel määral leibkonna tüübist ja elamispiirkonnast. Piirkonniti erines 2018 lastega leibkondade ekvivalentnetosissetulek ligi kaks korda, suhtelise vaesuse määr kolm korda⁶. Statistika ja erinevad uuringud osundavad ebavõrdsusele tervises, erinevustele mh teenuste, tugispetsialistide, huvihariduse jpm kättesaadavusel⁷. Ka Riigikontroll rõhutab oma 2020

4 Loe lähemalt: https://www.sm.ee/sites/default/files/laste_ligipaasetavuse_uuring.pdf

5 Kattai, K., Lääne, S., Noorkõiv, R., Sepp, V., Sootla, G., Lõhmus, M. (2019) Peamised väljakutsed ja poliitikasoovitused kohaliku omavalitsuse ja regionaaltasandi arengus. Analüüsi lõpparuanne. Tallinna Ülikool. Arvutivõrgus kättesaadav:

https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2014/11/L%C3%B5ppraport_V%C3%A4ljakutsed-ja-soovitused-KOV-ja-regionaalarengus_31.01.2019.pdf

⁶ Tartu maakonna suhtelise vaesuse määr (11,3%), Valga maakonnas elas suhtelises vaesuses 39,1% lastest, Põlva (30,3%) ja Võru maakonnas (29,3%). Vaata lähemalt: Raid, K. Lastega perede toimetulek ja heaolu (2018)Kogumikus: Eesti piirkondlik areng 2018. Statistikaamet. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.stat.ee/valjaanne-2018_eesti-piirkondlik-areng-2018

⁷ Puudega lastega perede toimetuleku ja vajaduste uuring 2017. Arvutivõrgus

kättesaadav:<https://www.epikoda.ee/puudega-lastega-perede-toimetuleku-ja-vajaduste-uuring-2017/>; aga ka

novembris avaldatud aastaaruandes parlamendile „Esmatähtsate avalike teenuste tulevik“⁸, et kogu Eesti väljaspool Harju- ja Tartumaad on ääremaa. Ääremaa all on siin silmas peetud piirkonda, kus korraga on ohus mitmete esmateenuste pakkumine. Üldistatult võib väita, et esmatähtsate teenuste kestlik pakkumine on küsimärgi all kõikjal peale nende kahe maakonna.

Puude raskusastmega inimeste arv Eestis on aasta-aastalt kasvanud. Puudega laste arv on kasvanud mitu korda kiiremini, nt 2018. aastal kasvas see võrreldes eelmise aastaga ligi 6%. Puudega laste osatähtsus on suurenenud nii puuetega inimeste seas kui ka samaealises rahvastikus⁹. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikkel 9 sätestab juurdepääsu füüsilisele keskkonnale, transpordile, teabele ja suhtlusele, sealhulgas info- ja kommunikatsiooni-tehnoloogiatele ja -süsteemidele ning muudele avalikele ehitistele ja teenustele nii linna- kui ka maapiirkondades, olulise eeldusena puuetega inimeste ühiskonnas osalemisele võrdselt ülejäänud ühiskonna liikmetega. Eesti Puuetega Koja poolt 2018 esitatud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni täitmise variraporti¹⁰ kohaselt on vajalik ligipääsetavuse parandamine nii avalikus kui ka mitteavalikus ruumis. Lapse õiguste konventsiooni¹¹ artikli 23 lõige 3 sätestab, et tunnustades puudega lapse erivajadusi, osutatakse lõikes 2 nimetatud abi võimaluse korral tasuta, võttes arvesse vanemate või hooldajate varanduslikku olukorda. Abi andes tuleb kindlustada puudega lapsele tõhus juurdepääs haridusele, väljaõppele, tervise kaitsele, rehabilitatsiooniteenustele, tööalasele ettevalmistusele ja puhkamisvõimalustele niisugusel viisil, et laps saaks võimalikult täielikult osa võtta ühiskondlikust elust ja abi aitaks kaasa tema individuaalsele arengule, kaasa arvatud tema kultuurilisele ja vaimsele arengule¹². Paraku rõhutatakse nii eelviidatud raportis kui tuleneb ka lastekaitsetöötajate tagasisidest, et puuetega laste ligipääs õiguste teostamisele toetavate teenuste¹³ kaudu on regiooniti ebavõrdne ning kahjuks enamasti ka ebapiisav,

<https://novaator.err.ee/603403/oigus-huviringides-osaleda-ei-ole-koigile-estis-lastele-vordselt-tagatud-ja>
https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/miinumelatis_lopparuanne.pdf

⁸ Arvutivõrgus leitav:

<https://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Riigikontrolliaastaaruanneparlamendile/tabid/110/language/et-EE/Default.aspx>

⁹ Kreitzberg, M. (2018) Puudega laste arvu iseloomustavad statistilised näitajad viimase kümne aasta kohta. Vt veel: https://www.tai.ee/images/2018_Puuetega_laste_arv_uudiskirja.pdf

¹⁰ Vaata lähemalt: https://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2018/03/EPIK_variraport_webi.pdf

¹¹ RT II 1996, 16, 56

¹² Vaata veel:

https://www.juridica.ee/article_full.php?uri=2019_1_valdade_ja_linnade_korraldatavate_kohustuslike_kohalike_sotsiaalteenuste_probleeme

¹³ Euroopa Parlamendi 5. juuli 2011. aasta resolutsioon üldist huvi pakkuvate sotsiaalteenuste tuleviku kohta (2009/2222(INI)) rõhutab muuhulgas, et oluline on tugevdada ühisturu sotsiaalset mõõdet ja võtta paremini arvesse üldist huvi pakkuvate sotsiaalteenuste eriomadusi, rõhuasetusega pragmaatilisele lähenemisviisile, mille puhul kõnealuste teenuste puhul on esmasel omadused juurdepääsetavus, universaalsus, õiglus, kvaliteetsus ja tõhusus. Samuti on vaja edendada sotsiaalarengupoliitikat, mis tagab üldise juurdepääsu kvaliteetsetele avalikele teenustele, pöörates erilist tähelepanu ebasoodsas olukorras olevatele inimrühmadele, nagu üksikemad, naised, vanurid, lapsed, immigrandid ja puudega inimesed. Resolutsiooni kohaselt riiklikud ja kohalikud omavalitsused

Endla 6-18, 10142 Tallinn

Tel: 6311 128; 6311 504 Faks: 6311 735

E-post: liit@lastekaitseliit.ee

www.lastekaitseliit.ee

sõltudes otseselt vanemate võimekusest. Puuetega laste vanematel lasub aga ebaproportsionaalselt suur hooldus-, haldus- ja majanduslik koormus.

Sotsiaaltranspordi kättesaadavus ei ole piisav, varieerub piirkonniti, samuti tuuakse kitsaskohana välja teenuse jäikus. Vajadus on sotsiaaltranspordisüsteemi tervikliku arendamise järele. Sotsiaaltranspordi olemasolu on sageli eelduseks, et oleks võimalik pakkuda ka teisi teenuseid. Ilma transpordita ei pääse paljud kliendid teenuseid tarbima. Hajaasustusega maapiirkonnas on nii koduteenuse, tugiisiku kui isikliku abistaja teenus seotud laiemas mõttes sotsiaaltranspordiga. Halva ühistranspordiühenduse tõttu maakonnas on sihtgrupile probleemiks nende liikumasaamine ja sellest tingitud piiratud juurdepääs vajalikele teenustele. Erivajadustega inimesed, kes soovivad käia tööl või koolis, sõltuvad ühistranspordist, mis ei arvesta nende erivajadustega. Küsimus mh kohandatusest sihtgrupi vajadustele vastavaks.

Eelnõu loetleb tooted ja teenused, mille ligipääsetavust tulevikus suurendatakse. Samas jääb ülesse küsimus, kuidas tagatakse inimeste juurdepääs sellele kõigele hajaasustuspriirkondades ehk inimesed sh lapsed ei pääse transpordi puudumise või väga halva teedetaristu tõttu teenusele, mistõttu ei ole jätkuvalt tagatud võrdne ligipääsetavus.

Lapse heaolu väljendub selles, kuivõrd on talle tagatud tema inim- ja kodanikuõigused, sotsiaalne õiglus ja kodanikuühiskonnas osalemine¹⁴. MTÜ Lastekaitse Liit on seisukohal, et Eestis on laste heaolu tõstmiseks vaja senisest enam riigi ja kohalike omavalitsuste omavahelist koostööd ning laiapõhjalist lähenemist. Põhiseaduse §-i 28 alusel on lubamatu, et lapse sotsiaalsete põhiõiguste tagatus riigi eri piirkondades olulisel määral varieerub. Ka Riigikohus on oma 16. märtsi 2010. aasta lahendi nr 3-4-1-8-09 punktis 67 rõhutanud: „*Nii näiteks ei ole PS § 28 mõtte kohaselt aktsepteeritav olukord, kus peamiste sotsiaalsete põhiõiguste tagatus on osas, milles selle eest vastutab kohalik omavalitsus, riigi erinevates piirkondades olulisel määral varieeruv /.../.*“ **Igal lapsel on õigus mitmekülgele arengule ja kaitsele, olenemata sellest, millises piirkonnas ta Eestis elab ja milline on tema vanemate majanduslik kindlustatus. Riik on kohustatud selle õiguse tagama vastavalt 1991. aastal ratifitseeritud lapse õiguste konventsioonile.**

Seletuskirjas on markeeritud, et õigust õiguslikule võrdsusele kõigi teiste inimestega ja informatsioonilise enesemääramise õigust on Riigikohus sõnaselgelt pidanud inimväärikuse

vastutavad selle eest, et üldist huvi pakkuvate sotsiaalteenuste korrektne toimimine oleks tagatud ning säiliks kõrge kvaliteet. Samas teenuse kvaliteet peab tuginema regulaarsele ja integreeritud konsulteerimisele kasutajaga, sest ennekõike peab teenus vastama kasutajate vajadustele.

14 Reinomägi, A., Sinisaar, H., Toros, K., Kutsar, D. 2013 „Sissejuhatus: lapse õigused ja heaolu“. Statistikaameti kogumik: Laste heaolu. Tallinn.

esimesteks elementideks¹⁵. Ka on rõhutatud, et üheks inimväärikuse väljenduseks on ka vaba eneseteostus, mille elementide hulka on õiguskirjanduses arvatud muuhulgas vaba eneseväljendus ja vabadus teha või tegemata jätta seda, mida isik soovib¹⁶. Ülaltoodust tuleb tõdeda, et kõigil täiskasvanutel ja lastel ei ole ka käesoleva eelnõu seadusena jõustumisel võrdselt võimalusi vabaks eneseteostuseks. Riik tohi kokku hoida investeeringutelt, mis aitavad lapsel veeta täisväärtuslikku lapsepõlve ja areneda toimivaks täiskasvanuks. Seega Lastekaitse Liit rõhutab ka seletuskirjas sedastatut - **riik peab rakendama meetmeid, et saavutada isikute kohtlemisel faktiline võrdsus.**

Lapsed on täisväärtuslikud ühiskonnaliikmed, seega on oluline pöörata tähelepanu **lapsesõbralikele lahendustele nii teenuste ligipääsetavuse, info saamise ja mõistmise, kui ka teenuste disainimise puhul.** Eespool viidatud laste ligipääsetavuse uuringust¹⁷ selgus, et venekeelsete laste puhul saab piisava eesti keele oskuse puudumine nende jaoks mõnikord takistuseks info leidmisel ja sellest arusaamisel. **Ebapiisav keeleoskus raskendab info kättesaadavust** ning võib tekitada keerulisi olukordi, nt kaubanduskeskuse plaanid, kus on vaid eestikeelne info. **Venekeelsetel sihtrühmal esineb ka keelebarjäär, mis näiteks eKooli sisselogimist takistab.** Nii räägib Sofia (7 a, vene keel, Tallinn), et ta teab küll, mida eKoolis teha saab, aga ta ei oska ise sisse logida, sest ta ei tea, kuidas oma parooli ladina tähestikus kirjutada. Intervjuudes kumas **tajutud marginaliseeritust** – tõrjutust äärealadel paiknemise tõttu, aga ka keeleoskuse puudumisest lähtuvalt.

Laste ja noorte elukvaliteeti mõjutab kogu ühiskonnakorraldus ning eelkõige elukorraldus nende kodukohas. Kas on olemas ligipääsetavus erinevatele teenustele, kas kooli- ja kodutee on turvaline ja jõukohane/ligipääsetav, kas kohalik transpordikorraldus vastab laste vajadustele, milliseid vaba-aja veetmise võimalusi soovitakse kasutada, kas koolikorraldus on lapsesõbralik, millised mänguväljakud on laste jaoks huvitavad jne – need on küsimused, millele on oluline saada vastuseid lastelt ja noortelt endilt. Laste kaasamine annab lastele sõnumi, et nende arvamus on ühiskonnale oluline, et sellest sõltub neid ennast ümbritsev keskkond. Õpilase arusaam demokraatiast ei kujune niivõrd ühiskonnaõpetuse tunnis, kus ta saab teada, mis on demokraatia, kuivõrd tänu võimalusele iseotsustamist praktiseerida. Laste ja noorte kaasamist siseriiklikul tasandil toonitab Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud Laste ja perede arengukava 2012-2020. MTÜ Lastekaitse Liidu küsitlused „Laste osaluse toetamine ja kaasamine otsustusprotsessides“ (2013 ja 2017)¹⁸ kinnitasid, et lastel ja noortel on rohkesti ettepanekuid oma kodukoha elukorralduse kohta. **Seega on oluline Eesti ligipääsetavamaks muutmisel nii uuringutes kui ka teenuste disainil kaasata ka lapsi ja noori.**

¹⁵ [RKKKo 26.08.1997, 3-1-1-80-97](#), p I.

¹⁶ R. Maruste. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. Juura 2004, lk 347–348; T. Annus. Riigiõigus. 2. tr. Juura 2006, lk 255–256.

¹⁷ Loe lähemalt: https://www.sm.ee/sites/default/files/laste_ligipaasetavuse_uuring.pdf

¹⁸ Vaata veel: <https://www.lastekaitseliit.ee/lapseõigused/laste-ja-noorte-kaasamine/uuringud-2012-2016/>

Ligipääsetavuse rakkerühmas oli 2020 teemana arutelu all ka lapsed ja audiovisuaalmeedia, kus võrdsetele võimalustele viitaks ka Lastekaitse Liidu Noortekogu liige Kulla (16): „*Ma arvan, et erivajadustega lapse ja täiskasvanud erivajadusega inimese vajadused eriti ei erine. Rõhk on ikka sellel, et oleks kõigil võimalik midagi vaadata ja sellest ka aru saada. Kindlasti, kindlasti võiks olla lastele viipekeelseid, kirjeldustõlkes ja subtiitritega multikaid. Kui see ei ole teostatav eetrikavas, siis võiks olla see võimalik nt järelevaatamisel või Lasteekraanis. Mäletan kui tähtsad olid multikad minu jaoks ja ma ei taha mõelda, et lapsed sellest kogemusest ja toredast meelelahutusest ilma jäävad, sellepärast, et nad lihtsalt ei saa aru, mida tegelased teevad või räägivad.*“

Selleks, et aastal 2035 saaksime rääkida ligipääsetavast Eestist tuleb ligipääsetavusele läheneda terviklikult. Lastekaitse Liit toetab ligipääsetavuse rakkerühma riikliku korralduse teemagrupi ettepanekut lisada **ühiskondliku teadlikkuse tõstmiseks ja väärtushinnangute kujundamiseks ligipääsetavuse ja kaasava disaini õpe riiklikesse õppekavadesse.**

- käsitleda ligipääsetavust ja kaasavat disaini põhikooli õppekavades ühiskonnaõppe tundides, suunates lapsi märkama erinevate inimeste vajadusi ja takistusi hoonetes ning avalikus ja inforuumis;
- käsitleda ligipääsetavust ja kaasavat disaini kõrgkoolide õppekavades eesmärgiga koolitada spetsialiste (näiteks urbaniste, arhitekte, maastikuarhitekte, sisearhitekte, ehitusinseneri, disainereid, programmeerijaid jt), kelle erialased teadmised aitaksid kujundada ligipääsetavat kõrgetasemelist elukeskkonda;
- kinnistada elukestva täiendõppe raames eelpool toodud eriala spetsialistide, samuti õpetajate, omandatud teadmisi kaasava disaini põhimõtete ja meetodite tõhusaks juurutamiseks.

Järelevalve on väga oluline osa ligipääsetavuse tagamisel. Käesolevas eelnõus ja selle alusel kehtestatavates õigusaktides sätestatud nõuete täitmise üle järelevalvet teostavaks asutuseks on TTJA. Samas kas see ka realselt toimib, elik kas on piisavalt ressursi järelevalve teostamiseks olukorras, kus on vaja teostada kontrolli üle kümne töötajaga ettevõtete osas.

Igakülgsele koostööle lootma jäädes ja jätkuvalt valmis protsessi panustama.

Lugupidamisega,

Varje Ojala

/allkirjastatud digitaalselt/

MTÜ Lastekaitse Liit juhatuse liige

Koostaja: Helika Saar
helika.saar@lastekaitseliit.ee